МК Музичка архива — Истражување, докази и принципи на знаење

Верзија: 1.0
Статус: Јавен информативен документ
Датум: 10 септември 2026
Категорија: МЕТОДОЛОГИЈА / 03
Авторитет: Информативен. Документот ја објаснува методологијата за јавна публика и не ги изменува авторитативните спецификации на МК Музички регистар.

септември 2026

СОДРЖИНА

1. Зошто е важен методот.....3
2. Изворот не е исто што и доказот.....3
3. Потеклото на информацијата мора да остане видливо.....3
4. Верност кон оригиналниот извор.....3
5. Несигурноста е валидно знаење.....4
6. Истражувачки прашања и човечка проценка.....4
7. Од истражување до одобрено знаење.....4
8. Одобрено не значи автоматски јавно.....5
9. Исправките не ја бришат историјата.....5
10. Контролирани поими без губење на историјата.....5
11. Принципи за одговорно знаење.....5
12. Зошто ова е важно за иднината.....6
13. Што овој документ не е.....6
Управување со документот.....6

1. Зошто е важен методот

Историјата на музиката ретко пристигнува како една целосна и неспорна приказна. Податоците можат да бидат распоредени меѓу физички изданија, каталози, фотографии, интервјуа, печат, приватни колекции, веб-страници и човечки сеќавања. Изворите понекогаш се согласуваат, понекогаш се надополнуваат, а понекогаш си противречат.

МК Музичка архива и МК Музички регистар затоа не го третираат истражувањето како едноставно внесување „точни податоци“. Целта е да се зачува проверлива трага: што е пронајдено, од каде потекнува, што поддржува, што останува несигурно и како е донесена одлуката.

Кредибилитетот на Регистарот треба да произлегува од методот, доказите и отчетноста — не од претпоставка дека секое историско прашање има еден лесно достапен одговор.

2. Изворот не е исто што и доказот

Source / Извор идентификува од каде доаѓа информацијата: на пример физичко издание, каталог, книга, интервју, веб-страница, фотографија или друг документарен материјал.

Evidence Link / Врска со доказ објаснува како конкретна верзија на изворот е релевантна за одреден ентитет, врска, идентификатор, тврдење или истражувачко прашање. Таа може да содржи став, ниво на доверба и правила за видливост.

Оваа разлика е суштинска. Изворот може да содржи многу информации; доказот кажува што точно користиме од него и за која истражувачка одлука.

3. Потеклото на информацијата мора да остане видлива

Provenance / Потекло значи дека регистарот знае не само што е запишано, туку и од каде доаѓа информацијата и во кој контекст е забележана.

Стабилните регистри идентитети, верзионираните извори и врските со докази овозможуваат подоцна да се реконструира зошто е прифатена одредена вредност или врска. Надворешните идентификатори можат да помогнат при совпаѓање, но не го заменуваат внатрешниот стабилен идентитет во регистарот.

Потеклото е важно и за идни архивски, музејски и ВИ (Вештачка интерлигенција) можности: без него, податокот може да биде лесен за копирање, но тежок за проверка.

4. Верност кон оригиналниот извор

Регистарот го зачувува оригиналниот текст, писмо и историско именување каде што е можно. Преводи, транслитерации, нормализирани форми и форми за пребарување се дополнителни слоеви за пристап; тие не го заменуваат оригиналот.

Ова важи за имиња на артисти, наслови на изданија и траки, „credited-as“ формулации, имиња на издавачи и други историски форми.

Затоа „полесно за пребарување“ и „историски запишано“ не се исто поле со иста цел.

5. Несигурноста е валидно знаење

Нецелосната информација не е дефект што мора да се сокрие. Ако е позната само година, декада, приближен период или опсег, системот треба да го зачува токму тоа наместо да измисли точен датум.

Кога изворите се спротивставени, регистарот може да зачува претпочитана вредност, алтернативни вредности, извор за секоја вредност, ниво на доверба, истражувачко образложение и — кога е релевантно — јавна забелешка за несигурноста.

Пример: еден извор наведува 1984, друг 1985, а физичкото издание нема година. Одговорниот систем не избира произволно датум само за полето да изгледа „комплетно“.

Неподдржаната прецизност е полоша од искрено означеното незнаење.

6. Истражувачки прашања и човечка проценка

Research Item / Истражувачко прашање ја чува нерешената работа: прашањето, кандидат-вредностите или можните идентитети, наодите, доказите и исходот.

Истражувачкото прашање не ги менува фактите автоматски. Кандидатите и машинските или човечките предлози остануваат предлози додека не бидат оценети во соодветниот процес.

Ова е важно и за идната ВИ поддршка. OCR, транскрипција, превод, транслитерација, детекција на дупликати и препознавање на ентитети што можат да помогнат во истражувањето, но машинскиот предлог мора да остане препознатлив како предлог, да има потекло и да помине човечки преглед пред да стане одобрено знаење.

7. Од истражување до одобрено знаење

Поедноставениот модел е:

Истражување и откривање → Извори и набљудувања → Registry draft со докази и несигурност → Поднесена ревизија → Преглед → Одобрен Snapshot

Прегледот прифаќа конкретна ревизија. Approved Snapshot / Одобрена слика е зачувана, непроменлива слика на информациите што биле прифатени во тој момент, вклучувајќи ги релевантните верзии на доказите и одлуките за несигурност.

Подоцнежното уредување не ја препишува таа слика. На тој начин регистарот може да покаже како знаењето се развивало низ времето.

Одобрувањето не значи апсолутна и вечна вистина. Значи дека конкретната верзија е прифатена според достапните докази и важечките правила во една временска точка.

8. Одобрено не значи автоматски јавно

Public Projection / Јавна проекција е избран, јавен и безбеден приказ подготвен од одобрено знаење во регистарот.

Одобрувањето и објавувањето се одделни одлуки. Пред јавното претставување на податоците и информациите, може да бидат релевантни права, приватност, јазична подготвеност, јавни квалификации и други правила за подготвеност на податоците за јавно објавување.

Затоа, јавната страница не е директен прозорец кон целата интерна истражувачка состојба. Таа е намерно избрана презентација на одобрено знаење.

9. Исправките не ја бришат историјата

Одговорното архивско работење очекува исправки. Нов извор или подобар доказ може да покаже дека претходната интерпретација треба да се промени.

Материјалните фактички исправки повторно поминуваат низ контролиран преглед пред повторно објавување. Помалите уреднички исправки остануваат следливи преку авторизиран пат.

Повлекувањето од јавност не значи дека интерниот историски запис се брише. И правила за резолуција на дупликатите кои треба да ги зачува идентитетите, потеклото и континуитетот, наместо да спои навистина различни изданија или снимки.

10. Контролирани поими без губење на историјата

Жанрови, формати, улоги, типови на извори и други културни класификации користат контролирани вокабулари. Тие обезбедуваат конзистентност, но мора да останат управувани и проширливи затоа што културната терминологија се развива.

Промената на етикета или класификациски термин не треба ретроактивно да го препишува историскиот Approved Snapshot. За јавен приказ на новата терминологија се создава нова проекција според важечките правила.

Контролиран вокабулар не е исто што и фиксен софтверски енумератор (software enum): културните термини се предмет на управување, додека системските состојби имаат посебни правила.

11. Принципи за одговорно знаење

- Зачувај го оригиналот пред да го нормализираш.
- Поврзи ги важните факти со извори и докази.
- Не претворај непознато или приближно во измислена прецизност.
- Зачувај ги конфликтните тврдења кога конфликтот е реален.
- Разликувај идентичност од сличност; исто име не е автоматски ист ентитет.
- Оддели ја истражувачката работа од одобреното знаење.
- Оддели го одобрувањето од јавното објавување.
- Зачувај ја историјата на исправки, одлуки и повлекувања.
- Применувај права, приватност и ограничувања на пристап независно од метаподаточната одобреност.
- Човечкиот преглед останува услов пред предлогот да стане одобрен факт.

12. Зошто ова е важно за иднината

Истите принципи што го прават регистарот доверлив денес, создаваат основа за идни можности. Стабилните идентитети, структурните врски, оригиналните јазични форми, потеклото, довербата, правата и човечки одобрените вредности можат подоцна да помогнат при поврзување со архивски збирки, институционални колекции, фотографии, плакати, усни истории и други материјали.

Тие се важни и за идни ВИ алатки: системот може да користи автоматизација без да ја изгуби разликата меѓу предлог, доказ и одобрен факт.

Овие можности се долгорочен потенцијал, не тврдење дека сите веќе се имплементирани.

13. Што овој документ не е

Овој документ не е истражувачки прирачник со чекор-по-чекор процедури, не е целосна спецификација за политика заснована на докази и не ги дефинира техничките структури на базата, API или механизмот за работниот тек (workflow engine).

Тој е јавен методолошки преглед - објаснува зошто МК Музичка архива го третира потеклото, доказите, несигурноста, човечкиот преглед и историскиот континуитет како дел од самото знаење.

Управување со документот

Овој јавен документ е изведен од авторитативните документи за филозофијата на регистарот и домен моделот, моделот за метаподатоци, спецификацијата за доменските ентитети, информацискатa архитектура и спецификацијата за контрола на цокабуларот, како и од документот за преглед на концептот.

Јавен авторитет: Информативен.
Во случај на разлика, одобрените нумерирани спецификации остануваат извор на вистина за имплементација и управување.

Тригери за ажурирање: материјална промена на докази/потекло моделот, правилата за несигурност, преглед/одобрување моделот, корекција/историја правилата, моделот на јавна достапност или принципите за управување со архитектура на информации.